

การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2
THE PRINCIPLE OF GOOD GOVERNANCE IMPLEMENTATION OF SCHOOL
ADMINISTRATORS IN WANGSAMMOR NETWORK GROUP 1 UNDER UDONTHANI
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

จรรุวรรณ สุรินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายวังสามหมอ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และระดับการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2552 กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 159 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 15 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 109 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วย แบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักคุณธรรม รองลงมา ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักพิธีกรรม หลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ และหลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

Abstract

The purpose of this investigation was to study the principle of good governance implementation of school administrators in Wangsammor network group 1 under Udonthani Educational Service Area Office 2. The sample size using the table of Krejcie and Morgan total 159 were 15 directors, 109 teachers and 35 school boards in 2009, in Wangsammor Network Group 1 under Udonthani Educational Service Area Office 2. The instrument was a questionnaire. Analysis of the collected data was done by mean, percentage, and standard deviation.

Findings: The principle of good governance implementation of school administrators when considered by category in an overall was at a high level, overall. For 6 categories by order: moral, responsibility, worthiness, regulation, participation and whiteness, respectively.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในอดีตมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองการพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาต่าง ๆ เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างกว้างขวางในวงการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่ คือ มีการปฏิรูปศึกษา มีกฎหมายการศึกษาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนครั้งยิ่งใหญ่ ซึ่งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องศึกษาทำความเข้าใจกับเปลี่ยนแปลงการบริหารงานในหน่วยงานทางการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษามีการปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานราชการ เพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน คือ วิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป ที่กระจายไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง และตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารและจัดการศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจ และการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based

Management) โดยมุ่งให้การบริหารจัดการเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. 2546: 6-7)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้บริหารงานโรงเรียนซึ่งเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ รวมทั้ง การจัดทำนิติกรรมสัญญาในนามสถานศึกษาและเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินการของสถานศึกษาซึ่งต้องยึดหลักคุณธรรม หลัก นิติธรรมในการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ร่วมงานเชื่อถือและยอมรับ จากการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของข้าราชการ มีการ ปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ วิธีการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ มีการนำระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (good governance) มา เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี (good governance) หรือ "ธรรมาภิบาล" นับเป็นมิติของกระบวนการที่คนใหม่ของกาบริหารงานภาครัฐ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐในฐานะที่เป็น ผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูง ตามที่ประชาชนต้องการสนับสนุนให้เกิดความเป็นอิสระในการ บริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น การบริหารงานอย่างโปร่งใสมีคุณภาพด้วยระบบ "ธรรมาภิบาล" จึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานราชการหรือเอกชน ที่ต้องอาศัยการปรับตัวและเตรียมความพร้อมของประชาชนผู้บริหารในทุกระดับ (ไชยวัฒน์ คำชูและคณะ. 2545: 25) "ธรรมาภิบาล" เป็นหลักคิดในการบริหารองค์กรเพื่อประกันการธรรมาภิบาล บังหลวมและเรื่องความไม่มีประสิทธิภาพ (เกษม วัฒนชัย 2546: 8)

นอกจาก การบริหารและการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน รัฐบาลได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อบริการประชาชนให้เกิดความพึงพอใจในการบริการภาครัฐ สำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบว่าด้วยการสร้างระบบ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้นเพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ การบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน ในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐจึงต้องนำหลักกธรรมาภิบาล

สำหรับการบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดบทบาทของครูและบุคลากรทางการ ศึกษา เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผู้บริหารต้องมีการ เปลี่ยนแปลงจากระบบเดิมโดยผู้บริหารสถานศึกษาคือมีความเป็นผู้นำ มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และมีหลักธรรมาภิบาล เพราะผู้บริหาร สถานศึกษาเป็นผู้ร่วมกำกับคณะกรรมการสถานศึกษา และคณะครูใช้กระบวนการทางการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งหมายรวมถึง การบริหารทรัพยากร เพื่อการศึกษาให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ประเทศต้องการ หน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 39 กำหนดไว้ ดังนี้ 1) บริหารกิจการของสถานศึกษา หรือส่วนราชการให้เป็นไป ตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของทางราชการและสถานศึกษาหรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วน ราชการ 2) ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้ง ควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นๆ ของสถานศึกษา หรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ) เป็นผู้แทนของสถานศึกษา หรือส่วนราชการในกิจการที่ ทั่วไป รวมทั้ง การทำนิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการตามวงเงินงบประมาณ ที่สถานศึกษาหรือส่วนราชการได้รับ ตามที่ได้รับ มอบหมาย 4) จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา) อำนาจ หน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตร และวุฒิปัตของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานกำหนด และ 5) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง เลขาธิการสภาการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการ สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย (มีเดีย อินเทลลิเจนซ์ เทคโนโลยี. 2546: 2548-2549) ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการบริหารจะต้องปฏิบัติตามมติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการ และ ตามขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2546 โดยมีหน้าที่หลักในการส่งเสริม ประสิทธิภาพในส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยการนำหลักการบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน

การบริหารโรงเรียนในปี ปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานผิดพลาดไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราชการ บ่อยครั้งที่ เกิดความเสียหายต่อองค์กร ราชการ ตัวบุคคล มีเรื่องราวร้องเรียน ฟ้องร้อง ขอบความเป็นธรรม มีคดีความที่ต้องสืบสวนเป็นจำนวนมาก สร้างความขัดแย้งในองค์กร ทำให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย บรรยากาศในองค์กรเสียไป จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงได้นำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับ ประกาศที่ ไร่ เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง วันที่ 10 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 มาใช้ในการบริหารงาน

ในปี ปัจจุบันพบว่า โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ จำนวน 7 โรงเรียน ยังไม่ได้กำหนดแผนงานและโครงการที่ชัดเจน เพื่อรองรับการปฏิบัติงานตามระเบียบดังกล่าวอย่างจริงจัง และยังมีข้อบกพร่องในเรื่องนิเทศธรรม คุณธรรม การบริหารงานไม่โปร่งใส ไม่ สามารถประสานความร่วมมือที่ดี ให้เกิดขึ้นในระบบโรงเรียน มีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานที่ผิดพลาด ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ราชการ มีปัญหาความขัดแย้ง การร้องเรียน ฟ้องร้อง ซึ่งบางเรื่องเกิดความเสียหายให้แก่ราชการตัวบุคคล หากปล่อยทิ้งไว้ไม่เกิด ผลดีต่อการบริหารการศึกษา คุณภาพการศึกษาไม่ได้มาตรฐานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา2552 กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต2 รวม 270 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา2552 กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต2 จำนวน 159 คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie; & Morgan (ประยูร อาษานาม. 2544) โดยแบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 15 คน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 109 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วยเพศ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวธรธานี เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยหลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใส ตามลำดับ

ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักนิติธรรมพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ มีการนำพระราชบัญญัติพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ยอมรับและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการจัดทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบและข้อบังคับที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในโรงเรียน ด้านหลักคุณธรรมข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้อง ความดีงามมีการเสริมสร้างการปฏิบัติตามระเบียบวินัยในโรงเรียนแก่บุคลากร มีวิธีการส่งเสริมบุคลากรให้มีความขยันขันแข็งในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เมื่อมีปัญหาคงครัตในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและครูสามารถใช้ความอดทนปฏิบัติงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บุคลากรในโรงเรียนได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน ด้านหลักความโปร่งใส ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีการสำรวจความพึงพอใจของบุคลากรและผู้รับบริการส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบอย่างสม่ำเสมอ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ บุคลากรมีโอกาสได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียนอย่างทั่วถึง และบุคลากรร่วมกันทำงานเป็นทีมและปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความพร้อมเพรียงกัน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โรงเรียนมีเสถียรภาพและผู้บริหาร ครู บุคลากร อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้านหลักความรับผิดชอบ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารมีความตั้งใจที่จะร่วมแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนผู้บริหารเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกันและกล้าที่จะยอมรับผล

จากการกระทำของตน บุคลากรในโรงเรียนตระหนักในสิทธิหน้าที่และปฏิบัติงานเสร็จตามเวลาที่กำหนดและบุคลากรในโรงเรียนยอมรับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน ด้านหลักความคุ้มค่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ บุคลากรในโรงเรียนได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถของตนเอง ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ บุคลากรในโรงเรียนได้รับการนิเทศการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

ความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชาย มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายต้น พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการใช้หลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศหญิง มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายต้น พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการใช้หลักนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ

จากความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายต้น พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการใช้หลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส และหลักการมีส่วนร่วม ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายต้น พบว่า หลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใส ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายต้นพบว่า หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความโปร่งใส ตามลำดับ

จากความคิดเห็นที่มีต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายต้น พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการใช้ หลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และหลักความคุ้มค่าตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายต้น พบว่า หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วมและหลักความโปร่งใส ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายต้นพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยหลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรม และหลักความโปร่งใส ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษการใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผู้บริหาร กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 มีการใช้หลักธรรมาภิบาล โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 ร่วมกับคุรุสภาดำเนินโครงการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาประจำการที่มีวุฒิปริญญาตรี แต่ไม่มีวุฒิทางการบริหารการศึกษาให้ได้รับศศีกษาต่อทางด้านบริหารการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้โอกาสรับรู้แนวคิดใหม่ๆ ทางการบริหารทำให้มีความเข้าใจในการใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อเข้าไปปรับใช้ในหน่วยงานให้มีระบบบริหารจัดการตามเจตนารมณ์ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 และ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546-2550) และแนวทางในการพัฒนาระบบราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ต้องการให้การบริหารงานราชการ และการบริหารการศึกษาตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ต้องเป็นการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนเกิดผลสัมฤทธิ์ ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดความคุ้มค่า เยาวชนและประชาชนได้รับความสะดวกและตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งมีการประเมินผลสม่ำเสมอ การบริหารจัดการศึกษาต้องถือผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และตระหนักว่าธรรมาภิบาลก่อให้เกิดระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวรรณ ทองคำ (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยไพฑูริย์ บัวชิต (2550) ที่ได้

ศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต พบว่า โดยรวมและรายด้าน การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ เฉลิมชัย สมท่า (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของไพศาล ตั้งสมบูรณ์ (548) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของนัยนา เจริญผล (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุจิตรา มีจรรย์ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอท่ามะกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก สามารถสรุปผลจากการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหาร กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 ได้รับการพัฒนาในเรื่องคุณธรรมมากขึ้น และมีคุณธรรมอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่ง สายงานบริหารสถานศึกษาต้องผ่านกระบวนการฝึกอบรมอย่างเข้ม ทั้งในเรื่องความรู้ ทักษะกระบวนการบริหาร เข้าค่ายธรรมะ สอดแทรกวินัย คุณธรรมจริยธรรมในคราวประชุมประจำเดือน และที่สำคัญรัฐบาลก็ได้มีประกาศวางแห่งชาติด้านจริยธรรม และการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบในภาครัฐ โดยทุกหน่วยงานต้องเร่งพัฒนาเพื่อปรับให้ภาคราชการทำงานด้วยความตระหนักในคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัด ใช้หลักความรู้หลักเหตุผล เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ คณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานได้มีการขับเคลื่อนนโยบายคุณธรรม นำความรู้เป็นแรงผลักดันอีกทาง จึงส่งผลให้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ ไพศาล ตั้งสมบูรณ์ ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร สอดคล้องและรายด้านมีระดับพฤติกรรมทางคุณธรรมตามระบบการบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดี อยู่ในระดับมาก

2. หลักความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากการปฏิบัติงานต่างๆ โดยมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณ เป็นหลักในการบริหาร แสดงว่า ผู้บริหารมีความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ต่อภารกิจของรัฐ บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงานให้ความร่วมมือในการทำงานที่ดี ทำงานเป็นทีม มีการปลูกจิตสำนึกให้มีความเอาใจใส่ต่องานทั้งบุคลากรและนักเรียน โดยเน้นให้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละให้มีความร่วมมือกับทางโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบการทำงาน ตามที่ได้รับมอบหมายหรือจรรยาบรรณ เพราะเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติ จึงส่งผลให้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา เจริญผล (2552) ที่ศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน ด้านหลักความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก

3. หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารได้ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด การใช้งบประมาณสอดคล้องกับเป้าหมายในการพัฒนาเป็นไปตามแผนการใช้งบประมาณ ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาเป็นที่พอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการกำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล มีอำนาจปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้สถานศึกษา และมีอิสระในการจัดการงบประมาณในส่วนที่ตั้งไว้สำหรับสถานศึกษา ตามที่ได้รับกำหนดวงเงินและมีอิสระในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัสดุในส่วนที่อยู่ในการดูแลรับผิดชอบจึงส่งผลให้การใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่าของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ ทองคำ (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรีพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก

4. หลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากผู้บริหารทำงานโดยยึดหลักกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ มีการบังคับใช้อย่างเป็นธรรมส่งเสริมให้บุคลากรได้เรียนรู้อำนาจกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับใหม่ๆ และควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการออก กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบราชการ เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เมื่อมีการปฏิรูป การศึกษามีการประกาศใช้ระเบียบและกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารมากขึ้น อาทิพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีการกระจายอำนาจ และกำหนดให้โรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล ในกรณีนี้จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องรับรู้ ติดตาม ข้อมูลทางกฎหมาย เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างถูกต้องผู้บริหารต้องมีสมรรถนะ และความรู้ทางด้านกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ

สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ที่ว่าการตัดสินตามกฎหมายจะต้องเป็นไปตามเสียงส่วนใหญ่ซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตย เป็นที่ยอมรับของสังคม

5. หลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศึกษาริการ พ.ศ. 2546 เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษานำหลักการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น กำหนดให้หน่วยงานและสถานศึกษามีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลงมาจนถึงระดับโรงเรียน และที่สำคัญโรงเรียนบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้น คือ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้บริหารได้ปรับพฤติกรรมการบริหาร โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ร่วมวางแผนร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมชื่นชมในผลงาน จึงส่งผลให้การใช้หลัก ธรรมชาติ ด้านหลักการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก เพราะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผน ร่วมกันปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาเซลลา (Marcella) เรื่อง โครงสร้างคณะผู้บริหารโรงเรียนของเขตการศึกษา Morongo กลุ่มตัวอย่างของคณะผู้บริหารโรงเรียนในเมือง San Bernardino มลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ พบว่า ในการตั้งคณะบริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดกับนักเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนของตนมากกว่าคณะทำงานในอดีต นี่คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับการศึกษาข้อมูลได้เตรียมเทียบให้เห็นว่าไม่ว่าจะใช้ลักษณะพิเศษอันใดในหลักธรรมชาติที่จะส่งผลเหมือนกัน คือ ทำให้การทำงานภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ตามหลักธรรมชาติประสบความสำเร็จอย่างชัดเจน โดยยึดความต้องการของนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ระดับความสำเร็จในการบริหารงานสูงมากขึ้น ทำให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ และนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารการศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป

6. หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูรธานี เขต 2 ได้กำหนดให้โรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดจัดวางระบบควบคุมภายในที่เข้มแข็ง มีการจัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สร้างเครือข่ายผู้ตรวจสอบภายใน ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีการกำหนดปฏิทินออกติดตามตรวจสอบ และรายงานผลอย่างเป็นระบบทำให้โรงเรียนไม่ปิดบังข้อมูลต่างๆ มีการเปิดเผยต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีระบบการตรวจสอบที่ชัดเจน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลของสถานศึกษาได้สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มาตราฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาริการ กำหนดให้สถานศึกษามีระบบและกลไกตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผน และการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา มีระบบการตรวจสอบภายในที่ชัดเจนและโปร่งใส จึงส่งผลให้การบริหารงานตามหลักธรรมชาติ ด้านหลักความโปร่งใส ของผู้บริหารสถานศึกษายู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ งานวิจัยของประยงค์ โคนแดง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง หลักธรรมชาติในครอบครัวตามตัวบ่งชี้ที่สี่ ด้าน พบว่า ให้มีความสำคัญเกี่ยวกับหลักความโปร่งใสอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษการใช้หลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดูรธานี เขต 2 พบว่า การใช้หลักธรรมชาติของผู้บริหารสถานศึกษายู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้านเพื่อให้การวิจัยนี้เป็นแนวทางการใช้หลักธรรมชาติของผู้บริหาร ในระดับที่สูงขึ้นจึงมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคควรจัดกิจกรรม โครงการส่งเสริมหรือเสริมสร้างธรรมชาติ เช่น การประกวดและมอบรางวัลแก่สถานศึกษาที่มีการใช้หลักธรรมชาติดีเด่น หรือผู้บริหารที่บริหารงานตามหลักธรรมชาติดีเด่น เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานและควรเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมบริหารจัดการสถานศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็ง สร้างศรัทธาแก่สถานศึกษา

2. ผู้บริหารควรส่งครูไปอบรมเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ทางการศึกษา หรือจัดอบรมภายในสถานศึกษา ผู้บริหารและครูควรได้รับการพัฒนาโดยการอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อย่างน้อย ปีละครั้ง สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายใน และการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อร่วมกันตรวจสอบการทำงานของสถานศึกษา และรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นประจำทุกปี ผู้บริหารควรมีการประชุมเทศแจ้งภารกิจ ขอบข่ายหน้าที่ในการปฏิบัติงานแก่ครูทุกครั้งที่มีการมอบหมายงาน เพื่อให้ครูมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรจัดการประชุมเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมแก้ปัญหาของสถานศึกษาภาคเรียนละ 2 ครั้ง ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาร่วมกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ ประหยัดพลังงาน และควรมีการดำเนินการพัฒนาการใช้หลักธรรมชาติทั้งหลัก คบคู่กันไปกับการบริหารงานทุกด้านของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมชาติที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาดุทรธานี
4. ควรมีการศึกษาวิจัยการใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการขององค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ในสังกัดจังหวัดอุตรธานี
5. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในสังกัดจังหวัดอุตรธานี

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การรับส่งลิหน้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กัลยา ณานาน และคณะ. (2546). สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต2. น่าน: วิทยาลัยชุมชนน่าน.
- เกษม วัฒนชัย. (2546, 15 เมษายน). “ธรรมาภิบาล...บทบาทสำคัญกรรมการสถานศึกษา” รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย. หน้า 8. จำรูญ บุรณกุล; และคณะ. (2546). ทัศนคติของข้าราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน.
- เฉลิมชัย สมท่า. (2547). “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ไชยวัฒน์ คำชู; และคณะ. (2545). ธรรมาภิบาล บทนำ. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์น้ำฝนจำกัด.
- _____. (2545ก). ธรรมาภิบาลการบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์น้ำฝน
- ทวีศิลป์ กุลนภาค. (2545). รูปแบบกรอบบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในมุมมองของ ประชาคมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิพาวดี เมฆสุวรรณ. (2549). การประชุมเชิงปฏิบัติการ “การขับเคลื่อนวาระแห่งชาติด้าน จริยธรรมธรรมาภิบาลและการป้องกันทุจริตและประพฤติมิชอบในภาคราชการ”. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://www.igpthai.org/nation_sit/pdf/02open.pdf.
- ธีระ รุญเจริญ. (2546). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: บริษัทข่าวฟ างจำกัด.
- ธีระยุทธ บุญมี. (2541). ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู่ หายนะแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ: สายธาร.
- นัยนา เจริญพล. (2552). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. เลย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น น. พิมพ์ ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุริยาสาส น.
- ประยงค์ โคกแดง. (2551). ครอบครัวยุคใหม่กับธรรมาภิบาล รายงานประกอบการเรียนหลักสูตรธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหาร การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รุ่นที่3. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. ถ่ายเอกสาร.
- ประยูร อาษานาม. (2544). การบริหารที่มงานหลักการและแนวปฏิบัติ ภาพลึนธ์: ประสานการพิมพ์.
- พงศ์พันธ์ วันดีเรื่องไพศาล. (2551). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาญจนบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- พระยุทธนา ชุตทองม้วน. (2550). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโปลิเทคนิคลานนา เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ไพฑูริย์ บัวชิต. (2551). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- ไพศาล ตั้งสมบูรณ์. (2546). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- มีเดีย อินเทลลิเจนซ์ เทคโนโลยี. (2546). รวมกฎหมายการศึกษาฉบับสมบูรณ์ ปทุมธานี: ไทยเนรมิตดิจิทัลอินเตอร์ โปรดักส์ซีพี.
- รัชนา ศานติยานนท์; และคณะ. (2544). รูปแบบใหม่ของการบริหารจัดการที่ดีในมหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สงวน เหลืองรุ่งเรือง. (2550). การบริหารการศึกษาเพื่อปลูกจิตสำนึกธรรมาภิบาล กรณีศึกษากลุ่มผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอในจังหวัดสกลนคร นครพนมมุกดาหาร กาฬสินธุ์ และจังหวัดเลย. รายงานประกอบการเรียนหลักสูตรธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน รุ่นที่. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2543). สังคมโปร่งใสไร้ทุจริต, การสัมมนาวิชาการ TDRI. ชลบุรี: โรงแรมแอมบาสเดอร์ซีดีจอยเทียน จังหวัดชลบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2544). หลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. กรุงเทพฯ: สำนักกฎหมาย.
- สุจิตรา มีจำรัส. (2550). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา การค้นคว้าอิสระ. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สุดจิต นิमितกุล. (2543). “กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี” ในการปกครองที่ดี (good governance). กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สุวรรณ ทองคำ. (2544). สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา สิงห์บุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์(2547). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2543). ธรรมาภิบาลกับประชาสังคมและองค์กรประชาสังคม. (เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง สิ่งแวดล้อมในรัฐธรรมนูญแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติจริง กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- อรัญญ์ แสงทอง. (2552). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อานันท์ ปันยารชุน (2553). ภูมิคุ้มกันคอร์รัปชัน ประชาธิปไตย ธรรมาภิบาลและคอร์รัปชัน. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2553 จาก <http://www.Bangkokbiznews.com>.
- . (2553ก). ปาถกฐา ธรรมรัฐกับอนาคตของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2553 จาก <http://www.anandp.in.th./th Speech/t040305.html>.
- Kimmet, Philip. (2005). “The Politics of Good Governance in the Asean 4.” Master Degree, Griffith University.
- Marcella, Casey-Cooper. (2010) Educational Governance of the Morongo Unified School District, Ph.D., Capella University, 2005 Abstract. Retrieved July 1, 2010, from <http://proquest. Umi.com/pqdweb>.
- Tennekes, Joost Hendrik. (2005). “Donos and Good Governance: Analysis of a Policy Discourse in the Netherland and Germany.” Ph.D. Dissertation, University Twente.
- United Nation (UN). (2000). Building Partnership for Good Governance. New York: United Nation Press.